

Сорока Н. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н, доц. **Ковалевська Н. В.**

ВИКОРИСТАННЯ КОНСТРУКТИВНО-БУДІВЕЛЬНИХ ІГОР З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті проаналізовано дефініції «ігрова діяльність» та «ігрова компетентність». Висвітлено значення використання конструктивно-будівельних ігор з метою формування ігрової компетентності дошкільників. Автором розкрито особливості експериментальної роботи по підвищенню рівня ігрової компетентності дітей старшого дошкільного віку засобом конструктивно-будівельних ігор.

Ключові слова: ігрова діяльність, ігрова компетентність, конструктивно-будівельні ігри, діти старшого дошкільного віку.

Постановка проблеми. Одним з важливих завдань виховання дітей дошкільного віку є формування ігрової компетентності. Ігрова діяльність є не лише розважливою, але і сприяє розвитку різних аспектів особистості, включаючи фізичний, когнітивний, емоційний і соціальний розвиток. Вона сприяє засвоєнню нових знань та навичок, розвитку творчого мислення; забезпечує емоційне благополуччя дитини; готує дитину до навчання у школі.

Одним з видів ігор, які широко використовуються у закладі дошкільної освіти, є конструктивно-будівельні ігри. Вони спрямовані на ознайомлення дітей із конструктивною діяльністю, а також на вирішення цілої низки розвиваючих задач. Під час гри з конструктивно-будівельним матеріалом діти не лише навчаються будувати різні споруди, а й розвивають у собі навички та якості, які є важливими для майбутнього школяра. Це праця у колективі, розвиток особистісних характеристик та уміння взаємодіяти з однолітками, це можливість будувати декорації та розгорнути сюжет для подальших рольових ігор, це зацікавлення до діяльності, яка розгортається у сюжеті гри тощо.

Аналіз останніх досліджень. Виходячи з постановки проблеми формування ігрової компетентності дошкільників засобом конструктивно-будівельних ігор, перед науковцями стоять завдання дослідження оновлення методів, прийомів та технологій використання конструктивно-будівельних ігор у закладі дошкільної освіти. Свідченням цього є наукові пошуки щодо проблеми формування ігрової компетентності (С. Довбня, К. Крутій, О. Стаєнна, Т. Поніманська, Н. Рогальська, М. Федорова, Р. Шулигіна та ін.).

Наукові доробки, у яких висвітлюються проблеми використання конструктивно-будівельних ігор з дітьми дошкільного віку висвітлено у наукових доробках: І. Біла, Л. Журенко – розвиток творчості в конструктивно-будівельній діяльності; І. Звоник, Г. Малевич, О. Рома, Г. Шварова, О. Шуляк – використання конструкторів LEGO в конструктивній діяльності дошкільників; А. Михайлова, К. Михайлова, Н. Волошин – конструктивно-будівельні ігри як засіб педагогічного впливу на формування особистості дошкільника; В. Ворожбіт-Горбатюк, О. Попович – підготовка вихователів до організації конструктивної діяльності тощо.

Виклад основного матеріалу. Спираючись на вимоги Базового компоненту дошкільної освіти в Україні формування і розвиток дитини здійснюється на засадах компетентнісного підходу. Серед важливих, ключових, фундаментальних компетентностей особлива увага приділяється формуванню ігрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Принципово важливими для розкриття проблеми є потенційні можливості дослідження дефініцій «ігрова діяльність». Психологічний словник визначає ігрову діяльність, як «форму діяльності в умовних ситуаціях, спрямовану на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, фіксованого у спеціально закріплених способах здійснення предметних дій, у предметах науки і культури» [6].

Співзвучною цьому визначенню є думка С. Гончаренка, який вважає, що ігрова діяльність – це різновид активної діяльності людей, у процесі якої вони оволодівають суспільними функціями, стосунками та рідною мовою як засобом спілкування між людьми [2, с. 139].

Підтвердження пріоритетності ігрової діяльності серед інших видів діяльності знаходимо й у «Енциклопедії освіти», яка визначає ігрову діяльність дітей дошкільного віку як різновид активної діяльності дітей дошкільного віку, що складає основний зміст їхнього життя та є провідною діяльністю, тісно пов'язаною з подальшим навчаннями і працею. Поєднання суб'єктивної цінності гри для дитини та її об'єктивного розвивального значення роблять гру найефективнішою формою життя дошкільника [3, с. 327].

Поняття «ігрова діяльність» і «ігрова компетентність» взаємопов'язані, але вони виражають різні аспекти ігрового процесу:

- ігрова діяльність визначається як активності або процеси, які відбуваються під час гри. Вона включає в себе фізичні або ментальні дії, які гравці виконують під час гри;
- ігрова компетентність виражає рівень навичок, знань і розуміння, які гравець має у сфері гри. Вона включає в себе уміння адаптуватися до різних ігрових ситуацій, приймати рішення та

використовувати різні стратегії для досягнення мети гри, розуміння правил та стратегій гри.

Отже, ігрова діяльність є практичною реалізацією ігрової компетентності.

У наукових джерелах відсутнє чітке визначення поняття «ігрова компетентність» дітей дошкільного віку. При вивченні сутності даного питання ми послуговувалися визначенням «компетентність» багатьма вченими (І. Бех, В. Волканова, І. Зимня, Р. Мільруд, О. Овчарук, Р. Равена, А. Хуторський, Г. Цветкова та ін.) [7, с. 42-45]. Проте у Базовому компоненті дошкільної освіти (2021), розробниками (Т. Піроженко та ін.) освітнього напрямку Гра дитини, «ігрову компетентність» дітей дошкільного віку розглядають як «здатність дитини до вільної, емоційно насиченої, спонтанної активності з власної ініціативи, в якій реалізується можливість застосування наявних і освоєння нових знань та особистісного розвитку через прагнення дитини до участі в житті дорослих шляхом реалізації інтересів в ігрових та рольових діях в узагальненій формі» [1, с.14].

Для формування ігрової компетентності дітей старшого дошкільного віку важливим є використання конструктивно-будівельних ігор з низки причин:

- Розвиток моторики: під час гри діти маніпулюють будівельними матеріалами, що сприяє розвитку моторних навичок та координації рухів.
- Творчість та уява: діти можуть створювати різні споруди, фантазійні об'єкти та історії, що розвиває їх креативність
- Розвиток когнітивних навичок: Діти вчаться сприймати, аналізувати та розв'язувати завдання, пов'язані зі спільним будівництвом, що сприяє розвитку пам'яті, логіки та просторового мислення.
- Соціальний розвиток: гра в команді під час будівництва сприяє розвитку соціальних навичок, таких як співпраця, комунікація та взаємодія з іншими дітьми.
- Розвиток мовлення: під час гри діти можуть описувати свої дії, об'єкти, що вони створюють, та обговорювати свої ідеї з іншими дітьми, що сприяє розвитку мовлення та лексичних навичок.
- Розвиток вміння вирішувати проблеми: Діти зіткнуться з викликами, такими як необхідність збудувати стійку конструкцію чи знайти спосіб об'єднати різні частини. Це сприяє розвитку навичок вирішення проблем та вміння працювати над складними завданнями.

Під час написання магістерського дослідження нами була здійснена розробка картотеки конструктивно-будівельних ігор та впровадження їх в освітній процес експериментальної групи з метою

підвищення рівня сформованості ігрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Нами було розроблено також планування конструктивно-будівельних ігор для дітей старшого дошкільного віку на навчальний рік. Кожен календарний місяць мав свою тему і означені завдання. Нижче розкриємо приклад планування конструктивно-будівельної діяльності дітей старшого дошкільного віку на осінньо-зимовий період.

Планування конструктивно-будівельної діяльності на осінньо-зимовий період (старша група)

Вересень

Тема: Місто майстрів.

Завдання:

1. Продовжувати вчити старших дошкільників розрізняти і називати будівельні матеріали, самостійно перетворювати споруди.
2. Розігрування сценки «Якось Кубик в ліс пішов...».
3. Продовжувати вчити споруджувати з природнього матеріалу (піску).

Тема: «Наш мікрорайон».

Завдання:

1. За задумом дитини вчити споруджувати різні будівлі з піску.
2. Розвивати вміння обмірковувати щодо призначення та будови майбутньої споруди.
3. Вчити використовувати у власній конструктивно-будівельній діяльності начерки різних споруд мікрорайону (заклад дошкільної освіти, магазин, школа тощо).

Жовтень

Тема: Меблі для гномів

Завдання:

1. Закріплювати знання про основні частини меблів.
2. Вчити будувати меблі.
3. Закріплювати вміння заміщати будівельні деталі їх графічними площинними зображеннями.
4. Конструювання з природнього матеріалу з теми місяцю.

Тема: «Казковий палац».

Завдання:

1. Продовжувати вчити дошкільників робити споруди спільно з іншими дітьми, використовуючи схеми та графічні начерки.
2. Вчити створювати з природнього матеріалу різних тварин з використанням схем.

Листопад

Тема: «Вокзали».

Завдання:

1. Конструювання за готовим кресленням. Вчити дошкільників читати креслення, знаходити одні й ті ж самі деталі у різних проєкційних зображеннях.

2. Вправляти в спільній з дітьми конструктивно-будівельній діяльності, в самостійному виборі деталей.

Тема: «Транспорт».

Завдання:

1. Закріплювати вміння дітей аналізувати предмети, виділяти в них основні функціональні частини.

2. Вчити впізнавати вид проєкційного зображення предмету на малюнках та схемах.

3. Вчити будувати за власним задумом.

Грудень

Тема: «Будинки для інопланетних гостей»

Завдання:

1. Вчити дітей будувати споруди з вільним внутрішнім простором.

2. Конструювання споруд з паперу/картону. Вчити складати папір за схемами.

3. Вчити споруджувати будівлі (гірки, драбинки) зі снігу.

Тема: «Казковий транспорт».

Завдання:

1. Розвивати вміння дошкільників створювати конструкції за власним задумом на запропоновану тему, використовуючи при цьому власний малюнок.

2. Вчити споруджувати різні види транспорту зі снігу за складеним кресленням («Чоботи-сороходи», «Сніговий поїзд»).

3. Продовжувати вчити дітей конструюванню з паперу (плетіння на тему «Килим-літак»).

Січень

Тема: «Багатоповерхівки»

Завдання:

1. Вчити дошкільників орієнтуватися в схематичних площинних зображеннях.

2. Вчити доповнювати споруди іншими елементами (сходами, меблями тощо).

3. Конструювання будинків із паперу/картону. Вчити складати папір за схемами; згинати, робити надрізи тощо.

4. Закріплювати вміння будувати зі снігу споруди для ігрової діяльності.

Тема: «Місячне містечко».

Завдання:

1. Формувати вміння дітей конструювати незвичні споруди, використовуючи креслення.

2. Вчити конструювати з металевого конструктору по заданій темі з використанням схем («Місяцехід»).

Лютий

Тема: «Казкові палаци»

Завдання:

1. Стимулювати дітей до самостійного пошуку конструктивно-будівельних ігор для казкових персонажів.
2. Закріплювати вміння дітей користуватися графічним моделюванням.
3. Вчити виготовлювати казкових персонажів з паперу чи картону.
4. Вчити моделювати зі снігу казкових персонажів з використанням схем та креслень.

Тема: «Старовинні замки».

Завдання:

1. Продовжувати знайомити дошкільників з стародавньою архітектурою (замки, монастирі, вежі).
2. Вчити аналізувати графічне зображення споруд; обговорювати їх призначення.
3. Вчити планувати власні дії, діяти спільно з іншими дітьми.
4. Продовжувати знайомити дітей з елементами архітектури.
5. Вчити конструювати замки зі снігу та паперу за заданою схемою.

По завершенню експериментального дослідження нами були одержані дані, що дали можливість констатувати ефективність позитивну динаміку у підвищенні рівня сформованості ігрової компетентності дітей старшого дошкільного віку. Це доводить ефективність запропонованої та впровадженої серії конструктивно-будівельних ігор в освітній процес старших дошкільників.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, конструктивно-будівельні ігри сприяють підвищенню ігрової компетентності дітей старшого дошкільного віку: розвитку навичок, знань і розуміння, які допомагають дітям грати більш успішно і ефективно; розвитку інтересу до ігрової діяльності; формуванню відповідального ставлення до вибору власної ролі у грі; виявлення поваги до думки іншої дитини у грі; дотриманню правил рольової взаємодії між усіма учасниками ігрового процесу тощо.

У подальшому вважаємо за доцільне здійснити порівняльну характеристику впливу конструктивно-будівельних ігор та сюжетно-рольових ігор на формування ігрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти : [нормативний документ]. 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/search?key=Базовий> (дата звернення: 06.10.2023).
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / голов. ред. С. Головка. Київ : Либідь, 1997. 374 с.

3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головн. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Ігрова діяльність у дошкільній освіті п'ятирічних дітей (педагогічний супровід до програми «Дитина»): навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Н. В. Кудикіної. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 230 с.
5. Піроженко Т. О., Карасьова К. В. Ігрова діяльність дошкільника. Старший дошкільний вік: навч.-метод. посіб. К. : Генеза, 2014. 96 с.
6. Словник педагогічних та психологічних термінів до дисциплін: «Педагогіка», «Педагогіка новаторства», «Педагогіка та психологія вищої школи», «Методика виховної роботи та основи педагогічної майстерності», «Педагогічний менеджмент» : для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття освіти пед. спец-тей / укладачі: Н. А. Несторук, Л. В. Кокоріна. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 131 с.
7. Федорова М. А. Підготовка майбутніх вихователів до формування ігрової компетентності дітей дошкільного віку. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. Vol. 6, № 3. 2018. С. 42-45.

УДК 159.9:316.48]:159.922.7-053.4

Сушня М.С.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г Короленка

Науковий керівник – к.псих.н, доц. **Пасічніченко А.В.**

КОНФЛІКТНА ПОВЕДІНКА У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті розглянуто актуальність проблеми виникнення конфліктної поведінки у дітей. Визначено, що конфлікти є рушійною умовою соціальних міжособистісних взаємин між однолітками та у групі. Проаналізовано особливості конфліктів, їх причини та фактори виникнення конфліктних ситуацій.

Ключові слова: *конфлікти, діти дошкільного віку, спілкування, конфліктні ситуації.*

Постановка проблеми. Ситуації конфліктів – явища, розповсюджені в повсякденному житті. Прояви конфліктності характерні для дитячого віку. Вони часто є ситуативними та нетривалі. При несприятливих умовах та відсутності своєчасної психологічної підтримки вони можуть стати стійкими особистісними формуваннями. Тривалі та невирішені конфлікти мають негативний вплив на взаємовідносини між людьми та соціально-психологічний клімат у дитячому колективі. Відсутність адекватної уваги до проблеми конфліктів у дитячому садку істотно підвищує конфліктність освітнього середовища, що стає основою для формування конфліктної спрямованості особливості та перешкодою для її самореалізації.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні та емпіричні аспекти проблеми конфліктів є предметом досліджень цілої низки науковців: